

Saksframlegg

Vår saksbehandler

Joakim Gebhardt, tlf. 916 85 601

Vår dato

15.01.2024

Vår referanse

23/3799-3/FF-302 JOGE

Til

Forbundsstyret

Fra

Forbundsledelsen

Tariffoppjøret 2024 – Innstillinger på krav

Forbundsledelsen viser til debattopplegget, de innkomne forslag, behandlingen i forbundsstyrets møter 29. november og 12. desember og behandling i tariff-/bransjerådene 4.– 5. desember 2023.

Landsmøtet hadde en omfattende debatt om forbundets overordnede målsettinger ved tariffpolitikken. Landsmøtets vedtak er lagt til grunn i vurderingen av krav som skal reises og innretning på disse. De viktigste virkemidlene i dag er overenskomstenes bestemmelser om minstelønn, garantiordninger og egne tillegg til de lavest lønnede. Dette er virkemidler som må forsvares og videreutvikles.

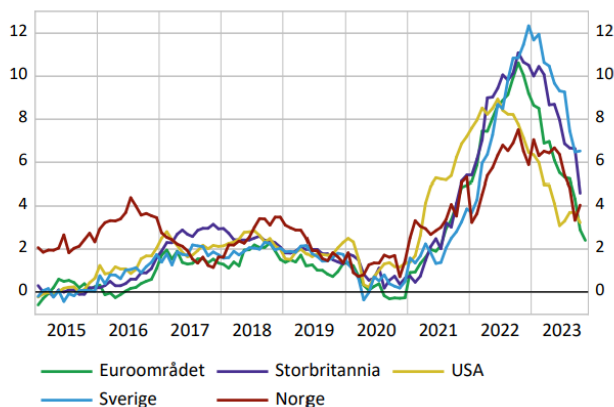
I tråd med forbundsstyrets vedtak av 29. november 2023 er det varslet oppsigelse av 70 overenskomster og bedriftsavtaler. De aller fleste overenskomstene skal forhandles i løpet av dette tariffoppjøret. De har ulike og særskilte utfordringer som må ivaretas gjennom de krav som reises og i de påfølgende forhandlingene.

Økonomiske situasjon

2023 har vært dominert av høy prisvekst, men denne ser ut til å være avtakende i de fleste land. Tilsvarende har Norges Bank og andre sentralbanker økt styringsrenta for å stagge prisveksten. I desember 2023 valgte Norges Bank å øke styringsrenta til 4,5 prosent, noe som i februar 2024 vil gi norske boliglånstakere en nominell rente rundt 6 prosent. Ved inngangen til 2023 lå Norges Bank sin styringsrente på 2,75 prosent.

Figur 1.5. Inflasjon. Utvalgte land

Endring i KPI fra samme måned året før i prosent

Kilde: Macrobond

I Norge og utlandet er det en debatt knyttet til rentenivå og inflasjonsbekjempelse. Debatten har dreid seg om man i etterkant av pandemien «gjorde for lite, - for sent» og i hvilken grad man nå overkompenserer med å «gjøre for mye, for tidlig» med å få ned inflasjon. Aktiviteten i arbeidsmarkedet er høy og ledigheten er lav, men det ligger også en frykt for tilbakeslag.

Sentrale handelspartnere som Sverige og Tyskland har vært i eller ligger an til resesjon også i 2024. SSB ser for seg et svakt internasjonalt konjunkturforløp, der store deler av Europa er i en nedgangskonjunktur. USA derimot ser ut til å gå godt, mens Kina fortsatt sliter. I tillegg er den geopolitiske situasjonen spent med fortsatt krig i Ukraina og fare for storkrig i Midtøsten. I tillegg vil valgutfallet på Taiwan kunne trigge det anspekte forholdet mellom USA og Kina ytterligere.

LO har vært skeptiske til renteøkningene som Norges Bank har gjennomført i 2023, LO mener Norges Bank ikke vektlegger sikring av aktivitetsnivået nok i sin rentesetting. Ettersom inflasjonen primært kommer utenfra og frontfagsmodellen holder norsk pris- og lønns spiral under kontroll, trenger heller ikke Norges Bank å øke renta i samme grad som den har gjort.

Den norske kronen svekket seg betydelig de senere årene. Svak krone øker importprisene og en svak krone vil da kunne holde importert inflasjon oppe – selv etter at våre handelspartnere setter ned sine renter. Svak krone øker også den konkurranseutsatte industriens lønnsomhet – som igjen er styrende for frontfagets ramme og da lønnsveksten i de tarifferte områdene (følgefagene).

For prisvekst i 2024 og senere, er det utarbeidet oppdaterte framskrivninger av Finansdepartementet, Norges Bank og SSB.

Tabell Anslag for utvikling i Konsumprisindeksen (KPI) 2024-2026. Årlig endring i prosent.

	2024	2025	2026
SSB	4,5	2,5	2,0
Norges Bank	4,8	3,1	2,5
Finansdepartementet	3,8	2,5

Kilde: SSB Økonomiske analyser 4/2023.

I etterkant har det vist seg at inflasjonen som oppsto i kjølvannet av pandemien, skulle være langt vanskeligere å drive ned enn det de fleste sentralbanker og økonomiske analysemiljø forventet i 2022. Selv om prisveksten p.t ser ut til å være avtagende, behøver det ikke å bety at man raskt beveger seg ned mot nivåene fra før pandemien. Særlig den geopolitiske situasjonen og dens virkninger på norsk økonomi er det vanskelig å forutse alle konsekvensene av. I urolige tider vil også de fleste små valutaene, som oftest svekke seg mot de store valutaene. Ytterligere usikkerhet betyr da svekket krone og påfølgende økt importert prisvekst.

I gjennomsnitt økte prisene (KPI) med 5,5 prosent fra 2022 til 2023, mens det i mellomoppgjøret for 2023 ble anslått en prisvekst på 4,9 prosent. Tilsvarende anslo Teknisk beregningsutvalg for inntektsoppgjørene (TBU) en prisvekst på 3,3 prosent i 2022 mens den faktisk endte ut på 5,8 prosent. I 2021 endte faktisk prisvekst 0,7 prosent over anslaget til TBU. I forkant av tariffoppgjøret for 2024 vil TBU igjen legge fram sin rapport. Som beskrevet har TBU undervurdert prisveksten både i 2021, 2022 og 2023.

Med bakgrunn i forbundsstyrets tidligere behandling fremlegger forbundsledelsen følgende vurdering og forslag til krav:

Økonomiske krav – 2024

Det fremmes krav om økt kjøpekraft. Kravene om lønnstillegg fremmes som kronetillegg. Det er viktig med særskilte tillegg for de lavest lønnede.

I en årrekke er gjennomsnitt på overenskomstnivå benyttet som grunnlag for om lavlønnstillegg skal gis i samordnede oppgjør og mellomoppgjør. Det vurderes alternative og mer treffsikre modeller for lavlønnstillegg i slike oppgjør. Ved forhandlinger på den enkelte overenskomst (forbundsvisse forhandlinger) må det sikres en lønnsvekst som bidrar til å redusere relative forskjeller.

Det fremmes krav om heving av overenskomstenes lønnsatser.

Det fremmes krav om at satsene for matpenger økes.

De økonomiske kravene må ses i sammenheng med andre krav som blir besluttet reist ved tariffoppgjøret.

Etter- og videreutdanning

Etter- og videreutdanning har vært tema i alle tariffoppgjør siden 2016. Det var avgjørende for å etablere egne bransjeprogrammer for etterutdanning innenfor en rekke områder. I dag er det behov for en bred etter- og videreutdanningsreform. Erfaringene fra bransjeprogrammene viser betydningen av partsstyrte ordninger for å sikre at tilbud utvikles ut fra de reelle behovene og mulighetene i arbeidslivet. En partsstyrt ordning vil også være sentral for å styrke det organiserte arbeidslivet.

Fellesforbundets landsmøte krevde en bred etter- og videreutdanningsreform (EVU). Sentralt er krav om inntektssikring ved etter- og videreutdanning. Reformen skal utformes og finansieres gjennom et trepartssamarbeid. Reformen skal utvikles som et tilbud tilpasset arbeidslivet og den enkelte ansattes behov. Reformen skal ta utgangspunkt i – og legge til rette for – produksjons- og servicearbeideren.

Det fremmes krav i tråd med dette.

Det fremmes krav om språkopplæring betalt av arbeidsgiver i arbeidstiden.

Seriøsitet

Fra 1. april 2023 er hovedregelen i alle bransjer i hele landet at kun vikarinnleie er tillatt. Det er imidlertid tillatt med innleie ut over hovedregelen, etter avtale med tillitsvalgte. Lovens grense mellom innleie og entrepriser er tydeliggjort for å unngå omgåelser. På byggeplasser i Oslo, Viken og Vestfold er det innført forskrift med forbud mot alle former for innleie fra bemanningsforetak. Videre er den generelle adgangen til midlertidige ansettelser fjernet og retten til heltid er styrket.

Det har i etterkant av lovendringen oppstått uklarhet om hvem som defineres som tillitsvalgt i lovverket og i tariffbundne bedrifter. Forbundsledelsen viser til det pågående arbeidet mellom partene for å avklare dette og vil vurdere å reise krav som klargjør rollen til tillitsvalgte etter Hovedavtalene.

Øvrige krav for å styrke det seriøse arbeidslivet vurderes på den enkelte overenskomst. Dette må sees i sammenheng med de reguleringene som regjeringen har gjennomført.

Avtalefestet pensjon (AFP)

I det samordnede oppgjøret i 2018 ble det enighet om å gjennomføre en utredning med sikte på en reformert AFP-ordning. Utredningen ble levert før sommeren 2021 og beskriver ulike alternative løsninger. Arbeidet ble vanskeliggjort av at den daværende regjeringen ikke ville bidra eller på andre måter understøtte en reformert AFP. I Hurdalsplattformen varsler regjeringen at de vil å gå i forhandlinger med partene med sikte på en omlegging av AFP-ordningen og om statens bidrag.

Etter at utredningen fra NHO og LO var presentert, utarbeidet Fellesforbundet et eget debattopplegg. Den etterfølgende debatten viste at det ikke bare er usikkerhet, men også viktige uenigheter om videre utvikling av AFP.

Landsmøtet til Fellesforbundet har avviste LOs forslag til reformert AFP. Det vises til rapport fra forbundsstyrets AFP-utvalg.

Velferdspermisjoner

Det har i perioden pågått et utvalgsarbeid på modeller for korte velferdspermisjoner. Utfallet av utvalgsarbeidet har ikke ført til noe grunnlag for endringer i dagens modell.

Det er helt åpenbart at ordninger som får arbeidsliv og privatliv til å gå i hop er svært viktig for våre medlemmer. Dette tydeliggjøres i antall forslag om velferdspermisjoner og spesielt forslag som omhandler situasjonen for småbarnsforeldre.

Det fremmes krav om at arbeidstaker har rett til permisjon med lønn for å følge barn under 12 år til lege, helsestasjon eller tannlege.

Opplysning- og utviklingsfond (OU-fond)

Det fremmes krav om at utvalgsarbeidet om OU-fond videreføres.

Avtaleperiode og oppgjørsform

Det fremmes krav om toårig avtaleperiode med reguleringsbestemmelse for 2. avtaleår.

Oppgjørsformen må vurderes som en helhet på bakgrunn av de krav vi vil fremme og ut fra den aktuelle arbeids- og ordresituasjon våre bransjer har. Den må og vurderes ut ifra hvilken utvikling vi ser i den nærmeste framtid og frem til forhandlingstidspunktet. Oppgjørsformene er ikke et mål i seg selv, noe som også er nedfelt i forbundets prinsippprogram:

- at forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår føres på det nivå som gir et samlet sett best mulig resultat

Det har kommet inn en rekke forslag om forbundsvist oppgjør og alle tariff-/bransjeråd har anbefalt at oppgjøret gjennomføres forbundsvist. En vesentlig del av de innkomne forslag gjelder bestemmelser i overenskomstene. Flere av disse kravene vil trenge større forhandlingsstyrke enn det man normalt oppnår i tilpasningsforhandlinger ved et samordnet oppgjør. Forbundsledelsen mener derfor at det vil være formålstjenlig å søke å løse disse kravene innenfor rammen av forbundsvise forhandlinger.

En samlet vurdering av situasjonen, og de kravene som foreslås fremmet, tilsier at forbundsstyret fatter vedtak om å anbefale forbundets representanter i LOs representantskap å stemme for et forbundsvist oppgjør.

Den videre prosessen

Det er LOs representantskap, som i møte den 20. februar 2024, utformer de krav som skal stilles ved det kommende tariffoppgjøret etter innstilling fra sekretariatet. Representantskapet tar samtidig stilling til oppgjørsformen. Som medlem av LO er forbundet forpliktet til å følge opp de prioriteringer LOs representantskap gjør, og forbundet må også følge representantskapets vedtak om oppgjørsform.

Fellesforbundet har ingen tradisjon for å pålegge forbundets representanter i LOs representantskap å stemme på en bestemt måte. Det vil også vært i strid med den holdning som fremgår i våre vedtekter, hvor det i 2.1.2 - pkt. 6 om landsmøtet heter at "*de valgte delegater skal ha frie mandater*".

Erfaringsmessig vil uttalelsen fra LOs representantskap omhandle hovedlinjene for tariffoppgjøret. Overenskomstspesifikke forhold er overlatt til de enkelte forbund å utforme og å fremme.

Dersom LOs representantskap fastsetter at tariffoppgjøret i 2024 skal gjennomføres som et forbundsvist oppgjør, vil forbundsledelsen til forbundsstyrets møte 27. februar legge fram forslag til forhandlingsdelegasjoner i samsvar med de prinsipper som forbundsstyret har fastsatt. Skulle LOs representantskap fastsette at tariffoppgjøret 2024 skal gjennomføres som et samordnet oppgjør, vil forbundsledelsen komme tilbake til forbundsstyret med forslag til delegasjoner for eventuelle tilpasningsforhandlinger.

Når oppgjørsformen er fastsatt, vil forbundsledelsen på vanlig måte legge fram forslag til forhandlingsfullmakt for forhandlingsdelegasjonene og forslag til vedtak på de innkomne forslag som ikke tidligere er behandlet av forbundsstyret.

Forslag til vedtak:

1. Forbundsstyret tiltrer forbundsledelsens vurderinger og forslag til krav.
2. Forbundsstyret anbefaler forbundets representanter i LOs representantskap å stemme for et forbundsvist oppgjør.